

SPESIALENHETEN FOR POLITISAKER

PÅTALEVEDTAK

SAK NR 16083114 367/23-123

**ETTERFORSKING AV POLITIOVERBETJENT A VED POLITIETS
SIKKERHETSTJENESTE FOR UTILSIKTET AVFYRING AV SKUDD****Sammendrag og konklusjon**

Saken gjelder spørsmål om en tjenesteperson i Politiets sikkerhetstjeneste (PST) opptrådte straffbart i forbindelse med at hen utilsiktet avfyrte en pistol i forbindelse med et oppdrag.

Tjenestepersonen skulle bevæpne seg. Etter å ha hentet pistolen fra bagasjerommet på bilen og ladet denne, oppdaget hen at hen ikke hadde fått med hylsteret. Hen ønsket å tømme våpenet før hen hentet hylsteret, og glemte at hen hadde magasinet i da hen førte sleiden frem igjen. Det gikk derfor av et skudd da hen foretok et kontrollert avtrekk. Skuddet var rettet nedover i passasjeret på bilen, og stanset i karosseriet.

Spesialenheten fant at hendelsen etter de konkrete omstendigheter avvek fra tidligere saker om vådeskudd og at det ikke representerte straffbart forhold. Saken ble derfor henlagt etter bevisets stilling.

Saken ble sendt til administrativ gjennomgang hos PST idet Spesialenheten hadde merknader til blant annet bevishåndteringen etter skuddløsningen.

Anmeldelsen og Spesialenhetens etterforskning

Politiets sikkerhetstjeneste (PST) har ved påtegning 24. mai 2023 sendt over sak etter en hendelse hvor det utilsiktet ble avfyrte et tjenestevåpen (pistol) i en tjenestebil i forbindelse med et oppdrag.

Politioverbetjent A er avhørt som mistenkt.

Kripos har bistått med tekniske undersøkelser.

Nærmere om sakens faktum

På bakgrunn av opplysningene fremkommet i saken legger Spesialenheten til grunn følgende:

Underskrevet digitalt

Terje Nybøe (TNY004) 18.12.2023

Spesialenheten for politisaker

Post: Postboks 93, 2301 HAMAR
Tel: 62556100 Faks: 62556102
E-post: post@spesialenheten.no

Fredag 19. mai 2023 ca. kl. 10.00 var politioverbetjent A i tjeneste ved PST. Hen var på et oppdrag, og befant seg på en relativt sentralt plassert parkeringsplass på x i XX. A tjenestegjorde i sivil og i en sivil tjenestebil. Det var viktig for oppdraget at det ikke ble kjent at hen var fra politiet, og hen måtte derfor operere i skjul. Det var ikke konkret hast ved oppdraget, men på grunn av begrenset bemanning ønsket hen å være forberedt.

På oppdraget var det gitt bevæpningsordre, men hen hadde ikke bevæpnet seg før hen kjørte til stedet. Tjenestepistolen hans var lagret i bagasjerommet på bilen. A hentet pistolen fra bagasjerommet, satt seg tilbake i kupeen og ladet våpenet i skjul. Hen oppdaget at hen ikke hadde tatt med hylsteret til pistolen, noe som ikke ville gi hen god nok kontroll på det ladde våpenet. Hen ville derfor hente hylsteret. Hen ønsket også å tømme våpenet før hen gikk for å finne hylsteret.

Politioverbetjent A trakk sleiden tilbake og fikk ut patronen fra kammeret i pistolen. Hen glemte imidlertid å ta ut magasinet før hen slapp sleiden frem igjen. Det ble da ført ny patron inn i kammeret. Da hen deretter skulle gjøre et kontrollert avtrekk for å forsikre seg om at våpenet var tomt, gikk det av et skudd. A mener hen gjorde avtrekket kontrollert og i ufarlig retning, nedover i setet på passasjersiden. For å skjule hva hen holdt på med hadde hen pistolen i vesken sin da hen trakk av.

Kripos' undersøkelser tyder på at det ble avfyrt ett skudd fra innsiden av As veske. Skuddet ble avfyrt skrått nedover og bakover i passasjersetet, og stanset i bilens karosseri.

Spesialenhetens vurdering

Spesialenheten for politisaker har til oppgave å etterforske og påtaleavgjøre saker der det er spørsmål om ansatte i politiet og påtalemyndigheten har begått straffbare handlinger i tjenesten, jf. påtaleinstruksen § 34-1.

Saken er vurdert som mulig overtredelse av straffeloven § 172 om grovt uaktsom tjenestefeil.

Den strafferettslige vurderingen er avgrenset mot straffeloven § 188 om uforsiktig omgang med skytevåpen. Det vises til at straffansvar etter denne bestemmelsen er betinget av at gjerningspersonens opptreden er "egnet til å volde fare for andres liv eller helse". Ettersom skuddet stanset i tjenestebilens karosseri mener Spesialenheten at vådeskuddet ikke var egnet til å volde fare for andres liv eller helse.

Spesialenheten har behandlet lignende vådeskudd tidligere, og har da vurdert forholdet kun etter straffeloven § 188. I den senere tid har vådeskudd også blitt vurdert etter bestemmelsene om tjenestefeil. Det har vært gitt både påtaleunntatelser og forelegg der det har blitt avfyrt vådeskudd. I disse sakene har det vært andre situasjoner enn foreliggende, nemlig skuddløsninger i pusserom, garasjer, kontor eller spiserom. Det har så langt ikke vært reagert med straff etter tjenestefeilbestemmelsene for vådeskudd som har skjedd i en mer operativ situasjon. Konteksten i denne saken skiller seg således fra tidligere saker.

All våpenbehandling innebærer fare for vådeskudd, og i skyttermiljøet snakker man gjerne om "de som har skutt vådeskudd" og "de som kommer til å gjøre det". Det må anerkjennes at det kan gjøres feil. Det skjer i alle skyttermiljø, også blant de aller best trente. For Spesialenheten er blant annet spørsmålet om hvor stort avviket fra

Underskrevet digitalt

Terje Nybøe (TNY004) 18.12.2023

side 2 av 6

prosedyrene kan være, før straffansvar inntreer. Med andre ord; også ved våpenbehandling må det være et visst rom for å gjøre feil uten at handlingen skal straffes.

Som nevnt vurderes denne saken som mulig tjenestefeil.

Anvendelsesområdet for § 172 er handlinger som objektivt sett omfattes av straffeloven § 171, som setter straff for den som utøver eller bistår ved utøving av offentlig myndighet og grovt bryter sin tjenesteplikt. Kravet om at bruddet må være grovt innebærer at bagatelmessige forgåelser ikke omfattes. Av forarbeidene til bestemmelsen, Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) kap. 12.2.4, fremgår at straffansvar først inntreer når avviket fra korrekt handlemåte er grovt og det er tale om brudd på en tjenesteplikt av en viss betydning. Skyldkravet etter § 172 er grov uaktsomhet, noe som innebærer at handlingen må være svært klanderverdig og at den som handler må være sterkt å bebreide.

Av Sikkerhetsbestemmelser for opplæring, trening og øvelse i politiet, utgitt av Politidirektoratet 12. juli 2019, fremgår følgende sikkerhetsregler ved all behandling av skytevåpen:

- "1. Alle våpen er alltid ladd:
Alle våpen behandles alltid som om de er ladd, også etter at tilstand er verifisert.
2. Hold finger borte fra avtrekker til siktene er på målet:
I praksis betyr dette at finger kun skal på avtrekker når skudd kan avfyres.
3. Aldri la våpenet peke på noe du ikke er villig til å skade/ødelegge:
Løpet regnes som våpenets viktigste sikring, og det er uakseptabelt å peke på noen, (eller seg selv) uten god grunn.
4. Vær sikker på ditt mål og hva som er bak:
Identifiser målet sikkert og ta hensyn til øvrig personell/objekter i målområdet. Rikosjettfare, gjennomskyting og eventuell risiko ved bomskudd skal hensyntas og dersom noen av de ovennevnte faktorer kan inntreffe skal opplæring, trening eller øvelsen flyttes til sikkert område."

Fag- og opplæringsansvarlig for våpenopplæring ved PHS, V1, har i forbindelse med tidligere saker Spesialenheten har etterforsket forklart seg om tømmeprosedyrer med pistol. Ved korrekt tømning av pistol skal sleiden hektes opp i bakre stilling, man skal sjekke at magasinet ikke er i våpenet og kontrollere at kammeret er tomt for patroner. Deretter skal sleiden slippes frem. Det er ønskelig at våpenet er nedspent når det ikke er ladd, og dette gjøres ved avtrekk. Det er i tillegg innført såkalt "press check" for å fange opp andre feil før nedspenningen, for eksempel at magasinet settes inn igjen i våpenet. Dersom dette skjer, sleiden slippes frem fra bakre stilling og man tar avtrekk, vil skudd gå av. Et "press check" betyr at mekanismen skal åpnes ca. 1 cm slik at man kan observere at kammeret er tomt, og skal foretas før nedspenningen og som en del av hele prosedyren. "Press check" er således den siste del av sikkerhetsprosedyren før nedspenning. Har man fulgt prosedyren og deretter sjekket at det ikke er patron i kammeret kan man trygt ta avtrekk uten at skudd avfyres.

Underskrevet digitalt

Terje Nybøe (TNY004) 18.12.2023

side 3 av 6

Det legges til grunn at A, ut fra omgivelsene og tjenesteoppdraget, ikke hadde noe bedre egnet område eller retning for nedspenning av våpenet enn den hen valgte. I andre saker Spesialenheten har vurdert som straffbar har det for eksempel vært nedspenningstønne i nærheten.

Etter Spesialenhetens oppfatning har politioverbetjent A likevel brutt pliktene for håndtering av våpen. Hen unnlot å tømme pistolen på korrekt vis. Hen sjekket ikke at magasinet var tatt ut, og hen unnlot å foreta "press check" før hen tok avtrekk. Hen oppfylte imidlertid den aller siste sikkerhetsbarrieren ved å ta avtrekk i det hen mente var sikker retning i den situasjonen hen befant seg i.

Regelverket for politiets våpenhåndtering er strengt på grunn av skytevåpens alminnelige skadepotensiale, og de plikter som i den forbindelse tilligger tjenestepersonene må anses som sentrale. Korrekt håndtering av våpen er av samme grunn svært viktig, og det skal da som utgangspunkt lite til før avvik må karakteriseres som grovt. Dette vil også gjelde i situasjoner der det ikke har vært fare for liv og helse. Spesialenheten er ikke i tvil om at As handlinger representerer et grovt brudd på tjenesteplikt, og de objektive vilkår for straff er oppfylt.

Selv om politioverbetjent A har erfaring med våpen, er kjent med farepotensialet, og våpenbehandling inngår som et daglig gjøremål i hans tjeneste er Spesialenheten likevel i tvil om hen har opptrådt grovt uaktsomt.

I den konkrete situasjonen hen befant seg i var det tross alt noen elementer som skiller seg fra de andre sakene Spesialenheten har vurdert som straffbare, jf. omtalen av dette over. Skuddløsningen skjedde i en operativ situasjon ute. A hadde de beste intensjoner for sikker våpenbehandling da hen valgte å tømme våpenet før hen hentet hylsteret. Hen forsøkte å holde våpenet skjult i bilen, og tømmeprosedyren var nok ikke optimal da hen gjennomførte det i vesken sin. Spesialenheten har en viss forståelse for hens valg slik situasjonen var på stedet. Alt i alt forsøkte hen å behandle våpenet så ordentlig som mulig i det hen oppfattet som en litt eksponert situasjon. Hen gjorde de ovennevnte prosedyrefeil, men avtrekket ble tross alt gjort i sikker retning. Den aller siste sikkerhetsbarrieren virket.

Spesialenhetens syn er at As samlede opptreden er innenfor de feil som må kunne aksepteres hva gjelder våpenhåndtering i den aktuelle situasjonen hen var i. Selv om det konstateres rutinebrudd er hans uaktsomhet ikke å anse som grov, jf. de ovennevnte momenter. Det tilføyes at vurderingen har budt på tvil, og forholdet henlegges etter bevisets stilling.

Administrativ vurdering

Saken oversendes imidlertid for administrativ oppfølging i læringsøyemed, jf. påtaleinstruksen § 34-7 andre ledd.

Slik situasjonen fremstod etter at A meldte fra om at hen hadde avfyrt et vådeskudd, måtte det være rimelig klart for PST at det kunne foreligge mulig straffbart forhold. Det forutsettes kjent av både politidistrikt og særorgan at Spesialenheten behandler saker om vådeskudd, og det er omtalt i Spesialenhetens årsrapporter for både 2021 og 2022. Spesialenheten er også kjent med at flere politidistrikt har godt etablerte rutiner for håndtering av slike hendelser.

Underskrevet digitalt

Terje Nybøe (TNY004) 18.12.2023

side 4 av 6

Politiinstruksen § 10-3 fastsetter "[p]olitimannens plikter og opptreden på åstedet for en straffbar handling". Bestemmelsen angir blant annet at:

"Etter omstendighetene skal det likevel foretas sikring av spor som kan bli ødelagt eller gå til grunne på annen måte.

For øvrig plikter politimannen å iverksette den etterforskning situasjonen tilsier, og særlig samle inn og notere alle opplysninger, herunder spesielt personalia på vitner og andre av mulig interesse for oppklaringen av saken. Så langt forholdene tillater, skal også andre bevismidler i åstedets nærhet søkes sikret eller bevart betryggende på annen måte.

Politimannen skal på egnet måte orientere sin foresatte eller lederen av åstedsundersøkelsen om de tiltak som er satt i verk på eller omkring åstedet. Likeså skal det gis meddelelse om foretatte observasjoner og innsamlede opplysninger."

Videre gir politiinstruksen § 6-3, 2. ledd en rapporteringsplikt for politiansatte:

"Dersom en politimann kommer til kunnskap om at en annen politimann har begått en ulovlig handling i tjenesten, skal han uten opphold melde dette til sin foresatte. Enhver politimann er på forlangende av sin foresatte pliktig til å gi forklaring om andre politimenns forhold, med mindre bestemmelsene om fritak for vitneplikt i straffeprosessloven kan påberopes."

Det er ikke tvilsomt at det er en tjenesteplikt for polititjenestepersoner å følge opp en situasjon der en politiansatt kan mistenkes for et straffbart forhold som ved den aktuelle hendelsen.

Ettersom det ble avfyrt et vådeskudd i det offentlige rom, og i et befolket område, måtte det på tidspunktet for As varsling være nærliggende å tenke at skuddet *kunne* være egnet til å volde fare for andre. Det er ikke gitt at A og hans operative leder sin forklaring om hendelse på et så tidlig stadium uten videre kunne legges til grunn. Ikke minst i et tillitsperspektiv for korrekt håndtering er dette viktig. Det ble ikke sikret dokumentasjon på bilens plassering og omgivelser før denne ble flyttet fra stedet, hvilket med fordel kunne vært gjort.

Ingen i PST sørget heller for annen bevissikring i saken. A var selv i besittelse av vesken hen hadde skutt gjennom, tomhylsen fra skuddet, samt prosjektilfragmenter. A hadde også forsøkt å reparere vesken, for å fortsatt og kunne benytte denne. Ettersom A selv sørget for at materialet ble levert Kripes, slik at dette kunne bli tatt i beslag og undersøkt, fikk imidlertid ikke dette betydning for opplysning av saken.

Spesialenheten er av den oppfatning at det er et lederansvar å sørge for bevissikring som dette. Dersom A ikke selv hadde vært oppmerksom på og bidratt slik hen gjorde, er det god grunn til å tro at sentrale bevis i saken ville gått tapt.

Vedtak

Straffeforfølgningen mot A for mulig overtredelse av straffeloven § 172. henlegges etter bevisets stilling.

Underskrevet digitalt
Terje Nybøe (TNY004) 18.12.2023

side 5 av 6

A underrettes om vedtaket.

Saken oversendes Sjef PST til orientering og for administrativ vurdering, jf. påtaleinstruksen § 34-7 annet ledd. På samme måte orienteres Politidirektoratet om vedtaket.

Spesialenheten for politisaker, 18. desember 2023

Terje Nybøe

sjef

Underskrevet digitalt

Terje Nybøe (TNY004) 18.12.2023

side 6 av 6